

"O kalamullah İsm-i Azam'dan, Arş-ı Azam'dan, rububiyetin tecelli-i azamından nüzul edip, ezeli ebede raptedecek, ferşi Arşa bağlayacak bir vüsat ve ulviyet içinde..." Bu ulvi vasıfları ve devamındaki Farisi ibareyi açar mısınız?

"On Dokuzuncu Söz'ün On Dördüncü Reşhası'nda bir nebze tarif edilen o kalamullah İsm-i Azam'dan, Arş-ı Azam'dan, rububiyetin tecelli-i azamından nüzul edip, ezeli ebede raptedecek, ferşi Arşa bağlayacak bir vüsat ve ulviyet içinde, bütün kuvvetiyle ve ayatının bütün katiyetiyle, mükerreren **Lâ ilâhe illâ Hû der, bütün kâinatı işhad eder ve şehadet ettirir. Evet, **Lâ ilâhe illâ Hû beraber mîzened âlem.**"(1)**

Üstad Hazretleri mahlûkat için **"kelimat-ı kudret"** tabirini kullanır. Her mahluk bir kudret kelimesidir; yaratılması ancak Allah'a mahsustur.

Ancak, bu kudret kelimeleri arasında büyük farklar da vardır. Bir çiçek de kudret kelimesidir, bir yıldız da... Bir arı da kudret kelimesidir bir insan da...

Kudret sıfatından gelen bu mahluklar arasındaki farklılık, kalam sıfatından gelen ilahi kelimelerde de görülür. Belagatin muktezası olarak, her asra o asrın anlayışına göre hitap edilmiştir. Yirmi Beşinci Söz'de **"Kur'ân, İsm-i Âzam'dan ve her ismin azamlık mertebesinden gelmiş."** buyuruluyor.

İsm-ı azam bütün esmanın manalarını ihtiva ettiği gibi, Kur'an da bütün geçmiş kitapların ve suhurların verdiği dersleri tamamıyla vermektedir. Ve Kur'an, **Mütekellim** isminin azamlık mertebesinden geldiği için diğer bütün kelimelerden üstündür.

Arş-ı Âzam; ilahi emirlerin meleklerle ilk tebliğ edildiği makam olarak tarif ediliyor. Madde âlemi Kürsi'de son buluyor, arş ise kürsinin çok fevkinde. Üstadımızın **"Kalb de bir arştır"** ifadesinin ışığında şunu söyleyebiliriz: **Arşın kürsiyi kuşatması, insanın manevi kalbinin bedeni kuşatması gibidir; maddi bir ihata söz konusu değildir.**

Ve arş, emir âleminin merkezidir.

Arş-ı Azam'dan gelme hususiyeti, bütün ilahi kelimeler için de söz konusudur. Ancak, arz ettiğimiz gibi aralarında büyük farklar vardır. Bu hakikati Üstad Hazretlerinin Kur'an tarifinde geçen şu ifadeleri çok açık olarak ortaya koyar:

“Amma sair kelimât-ı İlâhiye ise, bir kısmı has bir itibar ile ve cüz’î bir unvan ve hususi bir ismin cüz’î tecellisiyle ve has bir rububiyetle ve mahsus bir saltanatla ve hususi bir rahmetle zahir olan kelimelerdir...”(2)

“Rubûbiyetin tecelli-i azamı”, ifadesi hem Kur’ân’ın sair İlâhî kelimelerden üstünlüğünü, hem de Peygamber Efendimizin (asm.) diğer bütün peygamberlerden daha ileri olduğunu ifade eder.

Rububiyet, terbiye etmek demektir. Cenab-ı Hak, çiçekleri ve meyveleri güneşle, suyla, baharla terbiye ettiği gibi, kalbleri ve ruhları da vahiyle ve ilhamla terbiye ediyor.

Bu noktada Kur’an’ın misli yoktur. Cenab-ı Hakk’ın terbiye ettiği en ulvi meyve, bizzat Peygamber Efendimiz (asm.), sonra sahabe-i kiram hazretleri, evliya ve asfiya ve bütün müminlerdir.

Bu noktada Üstad Hazretlerinden çok mühim iki nakil yapalım:

“Hem İsm-i Azama mazhar olan Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bir ayette mazhar olduğu feyz-i İlâhi, belki bir peygamberin umum feyzi kadar olabilir.”(3)

Kur’an’ın en birinci muhatabı olan Allah Resulünün (asm.) **“bir ayetten aldığı feyz”**in, bir peygamberin bütün ömrü boyunca aldığı feyz kadar olabilmesi, hem Kur’ân’ın rububiyet noktasındaki azametini, hem de Peygamber Efendimizin (asm.) ona muhatap olma noktasındaki ulvî derecesini birlikte ders veriyor.

“Kur’an-ı Kerim bütün insanlara rahmettir. Çünkü herbir insanın şu hakikî âlemden kendisine mahsus hayalî bir âlemi olduğu gibi, herkes kendi meşrebine göre Kur’an’dan fehm ve iktibas ettiği (hâfızasında) kendisine has bir Kur’an vardır ki, onun ruhunu terbiye, kalbini tedavi eder.”(4)

Demek oluyor ki, her mü'min Kur'an'ın talebesi olmakla birlikte, ondan edineceği bilgi ve feyz o hakiki güneşten kendi aynasına akseden hayalî güneşin ışığına göredir.

Yukarıda geçen Farisi ibarenin meali:

“Âlem hep beraber La ilâhe illa hu (Ondan başka ilah yoktur) diyor.”

Dipnotlar:

- 1) bk. [Sözler, Yirmi İkinci söz, İkinci Makam.](#)
- 2) bk. [age., On İkinci Söz.](#)
- 3) bk. [age., Yirmi Dördüncü Söz, Üçüncü Dal.](#)
- 4) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Zeylû'l-Habbe.](#)